

Overzicht relevante bevindingen per rapport:

1. De Sociale Staat van Nederland (SSN)

Relevante bevindingen 'Gezondheid':

- De meeste Nederlanders beoordelen hun eigen gezondheid als goed of zeer goed
- Onder mannen is de levensverwachting tussen 2008 en 2019 met ruim 2 jaar gestegen en onder vrouwen met ruim 1 jaar. De verschillen in levensverwachting tussen mannen en vrouwen worden kleiner en hier zijn vooral rookgewoonten uit het verleden verantwoordelijk voor.
- We leven langer maar niet een groter deel van het leven in goede gezondheid.
- Onder ouderen is het beeld anders: voor hen gaat de winst in levensverwachting wel samen met een groter deel van het resterende leven in goede gezondheid.
- Bij de psychische gezondheid zien we voor de bevolking als geheel een dalende trend in het percentage gezonde jaren.
- Ervaren gezondheid minder goed onder lageropgeleiden. Lichamelijke beperkingen komen onder lageropgeleiden relatief veel voor

Relevante bevindingen 'Kwaliteit van leven':

- De leefsituatie lag in 2019 op eenzelfde niveau als 2008
- De tevredenheid met het leven is in de afgelopen 10 jaar stabiel
- Het percentage mensen dat eenzaamheid ervaart is in de afgelopen 10 jaar weinig veranderd
- Het aantal eenzame ouderen stijgt dus, maar het aandeel daalt, doordat meer ouderen tegenwoordig meer en gevarieerdere contacten hebben
- In 2019 geeft 31% van de jongeren tussen de 18 en 34 jaar aan eenzaam te zijn, waarvan 3% sterk eenzaam
- Een groot, divers en actief sociaal netwerk kan bescherming bieden tegen eenzaamheid
- De leefsituatie van mensen met een lage opleiding of een laag inkomen is minder goed dan die van mensen met een hoge opleiding of een hoog inkomen. Ook is de leefsituatie van jongeren (18-34 jaar) en autochtone Nederlanders beter dan die van ouderen (65 jaar of ouder) en migranten
- Verschillen in tevredenheid met het leven tussen groepen vrij stabiel. Kijken we echter naar de regie en eenzaamheid die mensen ervaren, dan ontstaat een ander beeld. Mensen die geen eenzaamheid ervaren geven het leven een 8,4 tegenover een 6,4 bij mensen die sterk eenzaam zijn. Eenzelfde beeld zien we bij ervaren regie over het leven: mensen die veel regie ervaren, geven het leven gemiddeld een 8,4, terwijl mensen die geen regie ervaren het leven een 7 geven.

2. Welbevinden ten tijde van corona

Enkele relevante bevindingen:

- In juli 2020 was het welbevinden iets lager dan voorheen
- Ouderen voelden zich in juli 2020 gemiddeld beduidend vaker eenzaam dan een jaar geleden
- Jongvolwassenen rapporteerden in juni relatief minder eenzaam te voelen dan voordat de crisis begon.

3. Kwaliteit van leven in onzekere tijden

Voor de belangrijkste conclusies per domein uit de digitale publicatie de Sociale Staat van Nederland, waaronder op de terreinen maatschappelijke en politieke participatie, vrije tijd, gezondheid en kwaliteit van leven: **zie tabel 1 op p. 21 e.v.**

Enkele relevante bevindingen:

- **2019**: economisch ging het beter, maar **de kwaliteit van leven steeg niet mee**: in 2019 lag de kwaliteit van leven weer op hetzelfde niveau als in 2008. De leefsituatie verschilt sterk tussen groepen mensen. Ze is beduidend slechter dan gemiddeld onder lager opgeleiden, mensen met een lager inkomen, mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en mensen met gezondheidsbeperkingen.

- **De coronacrisis: economische recessie en geen verbetering in de leefsituatie**: door de coronapandemie en de gevolgen ervan ligt het niet voor de hand dat de verbetering in de objectieve kwaliteit van leven er in 2020 gaat komen. Veel aspecten die relevant zijn voor de leefsituatie zijn in de knel gekomen, zoals het hebben van betekenisvolle contacten en het meedoen in de samenleving.

- **De knelpunten van 2019 blijven en door de coronacrisis komen er nieuwe bij** (onderzoek heeft bijvoorbeeld uitgewezen dat een crisis vaak gepaard gaat met een stijging van het aantal zelfdodingen).

- **De tevredenheid met het eigen leven was en blijft hoog – ook in 2020**: een grote meerderheid van de Nederlanders was en is tevreden met diverse aspecten van het eigen leven. Op korte termijn lijkt de coronacrisis daar een beperkte negatieve invloed op te hebben. In 2019 gaven Nederlanders hun leven gemiddeld een 7,9. De coronacrisis lijkt hiervoor tot nu toe geen grote gevolgen te hebben. **De meeste Nederlanders (79%) beoordeelden hun gezondheid in 2019 als goed of zeer goed. Ook hier lijkt de coronacrisis vooralsnog weinig invloed te hebben. Het psychisch welbevinden toont daarentegen een dalende trend sinds 2008.** Er zijn signalen dat het psychisch welbevinden tijdens de huidige coronacrisis schommelde; het aantal mensen met een laag psychisch welbevinden was in juli 2020 iets hoger dan in de jaren voor de coronacrisis maar het verschil is klein.

- **Het aandeel volwassen mensen met eenzaamheidsgevoelens was in Nederland in de laatste 10 jaar vrij stabiel.** Zo'n twee op de vijf mensen voelen zich wel eens eenzaam; één op de tien ervaart sterke eenzaamheid. Diverse opinieonderzoeken suggereren een toename van de eenzaamheid aan het begin van de lockdown en een afname na de versoepeling ervan. **De eenzaamheid in de bevolking was in juli echter nog steeds hoger dan in de jaren voor de coronaperiode. Die stijging komt vooral door 'emotionele eenzaamheid'**: het missen van een hechte of betekenisvolle band met een ander. De mate van 'sociale eenzaamheid', een ervaren gemis aan contacten, nam niet toe. De coronamaatregelen die gericht zijn op het beperken van contacten en het houden van afstand, spelen vermoedelijk een grote rol bij de stijging van de eenzaamheid. **Sinds de coronacrisis ziet het SCP vooral een grote toename van de emotionele eenzaamheid onder 75-plussers: het aandeel emotioneel eenzame 75-plussers is in een jaar meer dan verdubbeld.**

- **Mensen met langdurige fysieke en/of mentale beperkingen hebben een lagere objectieve en subjectieve kwaliteit van leven dan mensen zonder deze beperkingen.** Deze verschillen in kwaliteit van leven zijn in de periode 2008-2019 niet kleiner geworden. De coronamaatregelen hebben zorgafhankelijke ouderen, ggz-cliënten en mensen met een verstandelijke handicap hard getroffen. Verzorging, begeleiding en sociale participatie waren door deze maatregelen moeilijk uit te voeren

In lijn daarmee signaleren verschillende onderzoeken een toename van de psychische problematiek en eenzaamheid bij deze groepen.

Aandachtspunten voor beleid (p. 26 e.v.):

Het SCP geeft aan dat de corona crisis vraagt om een brede aanpak die gericht is op welvaart en welbevinden en noemt een aantal aandachtspunten voor beleid:

1. Bied ruimte aan betekenisvolle sociale contacten als buffer voor welbevinden
2. Koester en versterk de maatschappelijke samenhang
3. Corona zorgt voor verandering, maar Nederland is niet wezenlijk anders dan voor de crisis